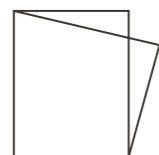

Sofie Danneskiold-Samsøe, Yvonne Mørck og Bo Wagner Sørensen: Æresrelateret social kontrol

Akademisk Forlag, 2019, 313 sider

Anmeldt af Gro Helledatter Jacobsen, adjunkt, ph.d., Institut for Kulturvidenskaber, Syddansk Universitet

Da bogen *Æresrelateret social kontrol – teori og praksis i socialt arbejde* udkom i februar 2019, vakte det mere opsigt end vanligt for fagbøger rettet mod velfærdsprofessionerne. Antropolog Katja Kvaale kaldte den "en gamechanger" i Weekendavisen, og forfatterne udtalte sig i flere medier om den eksisterende forsknings berøringsangst over for og modvilje mod at anerkende æresrelateret kontrol og vold som reelle fænomener, hvilket netop er bogens ærinde. Bogen skriver sig dermed ind i, og bidrager til, en politiseret debat, som ikke blot handler om fysisk og psykisk vold i familier med etnisk minoritetsbaggrund, men også om hvordan vi kan tale om sådanne fænomener i en national kontekst, der bærer præg af racialisering og forskelsbehandling. Bogens erklærede formål er at give fagfolk den viden, som de har brug for, om æresrelateret social kontrol. Ifølge forfatterne er fagfolk, der arbejder med etniske minoritetsgrupper, usikre på, dels hvad æresrelateret social kontrol er, og dels hvordan de skal handle. Det synes dog særligt at være det førstnævnte behov for viden, bogen bidrager til at opfylde, mens den ikke indeholder

mange eksempler på handling. Foruden teori og forskning om vold og minoriteter bygger bogen på interviews med 44 fagfolk og praktikere, hvis navne og institutioner er nævnt bagest i bogen. Det er ikke irrelevant at inddrage fagfolks stemmer, men det er problematisk, når det hævdes, at beretningerne viser, at social kontrol findes. Det ville være mere videnskabeligt holdbart at præsentere materialet som en undersøgelse af fagfolks opfattelser og fremstilling af social kontrol snarere end social kontrol i sig selv. Der er tale om andenhånds- og ikke førstepersonsberetninger, og flere steder antager interviewcitatene en generaliserende og sensationsorienteret form, der i sit udtryk kan minde om den selvsamme "sladder", som ifølge forfatterne er udbredt i minoritetsmiljøer. F.eks. når en fagperson fortæller, at de kvinder, vedkommende arbejder med, er "understimulerede følelsesmæssigt, fysisk, kropsligt, intellektuelt" og ikke har fået lov til at gå med bare tæer i græsset eller have følelser (s. 118).

Bogen er inddelt i otte kapitler, der hver især behandler forskellige aspekter af

æresrelateret social kontrol. I kapitel 1, *Hvad er æresrelateret social kontrol?*, argumenterer forfatterne for, at æresrelateret social kontrol er en specifik version af generel social kontrol, som forstås som organiseret respons på afvigende handlinger med det formål at opretholde en social orden. Som et redskab til forståelse (ikke handling) præsenteres følgende definition af æresrelateret social kontrol: "familiens, slægtens og det etniske baglands forebyggende adfærdsregulering og sanktioner i form af tvangsbaseret kontrol over for gruppe-medlemmer, der reelt eller potentielt afviger fra gældende normer for kønnet og seksuel adfærd og identitet, med det formål at opretholde eller genoprette familiens ære inden for en patriarkalsk kønsorden" (s. 47-48).

I kapitel 2, *Æresrelateret social kontrol på dagsordenen*, markerer forfatterne sig i den førnævnte politiserede debat om vold og kontrol blandt minoriteter. Mens der findes adskillige rekvirerede undersøgelser om emnet, mangler der ifølge forfatterne forskningsbaseret viden, hvilket de mener beror på berøringsangst. Man kunne her godt savne et tilsvarende kritisk perspektiv på de mange undersøgelser, som skiftende regeringer har initieret, med henblik på, hvilke politiske dagsordener der ligger bag.

I kapitel 3 om æresrelateret social kontrol og vold inddrages begreber fra international voldsforskning som f.eks. tvangsbaseret kontrol. Der argumenteres for et bredt voldsbegreb, der inddrager psykisk og kønsbaseret vold. Det eksemplificeres af en fiktiv case om en pige udsat for social kontrol, hvis største problem ikke er den fysiske vold, hun udsættes for, men den manglende mulig-

hed for et ungdomsliv med selvbestemmelse. Men dernæst argumenteres for et specifikt begreb om æresrelateret vold, der også inkluderer kulturelle særtræk, idet æresrelateret vold modsat andre former for vold beror på kollektive, intrafamiliære beslutninger. Det er dog ikke klart, hvorvidt et sådant kulturspecifikt begreb kan bidrage til en forbedret og mere reflekteret praksis, f.eks. hvordan det kan være til hjælp for unge, der lider under grov magtudøvelse i familien. Til gengæld bidrager det kulturspecifikke voldsbegreb til at understrege, at de kulturelle forskelle er markante og måske uoverstigelige. F.eks. hedder det om en gruppe piger med minoritetsbaggrund, at de "gav udtryk for en ganske anden kønskultur end den majoritetsdanske. Og det er den samme kønskultur, der gør sig gældende i forhold til æresrelateret vold og social kontrol." (s. 76).

Det er blot ét eksempel på, at selvom forfatterne flere gange fremhæver, at kultur er mere end essens og determinisme – herunder i kapitel 4, der fokuserer på kulturbegrebet – fremstilles forskellene mellem majoritets- og minoritetskulturer ofte som essentielle og uoverstigelige. Ganske vist skelnes mellem et folkeligt eller hårdt kulturbegreb, der forstår kulturer som afgrænsede helheder, der ligger ved siden af hinanden som i en mosaik, og et analytisk eller blødt kulturbegreb, hvor forskelle kan overskrides. Begrebet æreskultur foreslås som et sådant analytisk begreb. Men når ære samtidig ses som noget, der 'gennemsyrer tanke og handling', symboliseres ved kvinders tørklæde og illustreres ved 'musliske friskoler, der har bederum og skoleuniform og afskærmer piger fra samfundet' (s. 98-99), fremstår æreskultur som en samlet pakke, der netop svarer til et hårdt kulturbegreb.

Der synes flere steder at være tale om en markant forskelstænkning, der tangerer en racialiserende opdeling af mennesker i væsensforskellige slags, f.eks. når det understreges, at man som fagperson ikke skal gå ud fra, at de minoritetskvinder, man møder, er ligesom én selv (s. 118).

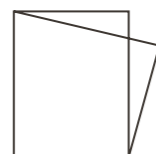
I de efterfølgende kapitler om patriarkalsk forbundethed (kapitel 5), familielivets brændpunkter i form af kærester, homoseksualitet, blandede ægteskaber og skilsmisse (kapitel 6) og intimt medborgerskab (kapitel 7) præsenteres yderligere begreber og temaer, som skal bidrage til forståelsen af æresrelateret social kontrol. I det afsluttende kapitel 8 præsenteres typiske handlemuligheder og dilemmaer, men dog ingen klare handleanvisninger (s. 188). Som i bogen i øvrigt trækkes der på forskning og teori kombineret med beretninger fra minoritetsdanskere og fagfolk. Kapitlerne bidrager dermed yderligere til en beskrivelse af, hvordan kontrol og vold kan tage sig ud i minoritetsfamilier, med særligt henblik på fagfolks udlægninger og på voldsomme cases (f.eks. beretninger fra kvinder på krisecentre).

Samlet lever bogen op til sit mål om at præsentere en forståelse af, at vold og kontrol blandt minoriteter kan forbindes med et hensyn til ære og familien som kollektiv. Den præsenterer ikke konkrete strategier for mulig handlen, hvilket retfærdigvis heller ikke er forfatternes ærinde. Spørgsmålet er, hvor den efterlader læseren – og hvorvidt den bringer os videre, hvis vi ønsker at mindske vold i minoritetsfamilier og ikke bare bekræftes i, at den findes.

Lorrie Greenhouse Gardella: Louis Lowy - Sozialarbeit unter extremen Bedingungen. Lehren aus dem Holocaust.

Lambertus Verlag, 2019, 224 sider

Anmeldt af Jacob
Kornbeck, Bruxelles

Som amerikansk forsker, underviser og praktiker i socialt arbejde (*social work*), herunder gerontologisk og internationalt socialt arbejde, var Louis Lowy (1920-1991) en af efterkrigstidens absolut førende autoriteter. Han bidrog i afgørende grad til fagets professionalisering og akademisering samt ikke mindst til de vesttyske uddannelsers amerikanisering (Kersting 2002). Men Lowy var ikke amerikansk født. Han ankom til Boston i 1946, og det var som tysk emigrant, at han ydede sit store bidrag til fagets udvikling i Vesttyskland. Oprindeligt skrev han heller ikke sit navn "Lowy" men "Löwy", og som overlevende fra Theresienstadt og Auschwitz kunne han takke forsynet (eller tilfældet) for, at han overhovedet var i live. Resilient, hårdt arbejdende og beskeden var Lowy igennem årtier tilbageholdende med at dele sin livshistorie med andre. Dette modsvarede vel ganske godt det i efterkrigstiden dominerende ekspertokratiske fagparadigme, men til alt held for eftertiden lod han sig mellem oktober

1990 og april 1991 interviewe af kollegaen Lorrie Greenhouse Gardella. I tillæg til 9 interviews a 16 timers varighed havde Gardella tillige mulighed for at udsørg hustruen Ditta samt forskellige venner, der ligeledes som KZ-overlevende var emigreret til USA.

Lowy, der var født i München, flyttede med sin familie til Prag, hvor han studerede til grundskolelærer ved Karls-Universitet, der indtil 1945 var tysksproget. Dette grundstudium synes at have udgjort et godt grundlag for Lowys senere sociale praksis som *community organiser*, der var præget af improvisation under særdeles farlige forhold. I Theresienstadt blev adskillige fanger hængt, alene fordi de havde besiddet læsestof. Dette hindrede ikke Lowy i at organisere undervisning eller at instruere teaterstykker. De dertilhørende plakater havde ellers udgjort et perfekt corpus delicti. Og det var i denne kontekst, at Lowy begyndte at udvikle sine videnskabelige teorier. Den 22. juni 1944 holdt han

et foredrag med titlen "Erziehungsarbeit in Theresienstadt" (jf. s. 66-67). Han havde udarbejdet et curriculum og gjort sig overvejelser over aktiviteter, der kunne styrke børn og unges resiliens. I Theresienstadt mødte han Ditta; i Auschwitz reddede en tysk ingeniør hans liv; og efter en eventyrlig vagabondering med andre overlevende, der førte fra Polen over Ungarn og Rumænien og tilbage til Bayern, kunne Lowys faglighed for alvor begynde at udvikle sig. Den foreliggende tyske oversættelse af den engelske original (Gardella 2011) er af de tyske udgivere Klaus-Martin Ellerbrock og Joachim Wieler forsynet med kommentarer, der tager sigte på at bruge Lowys vidnesbyrd og Gardellas bearbejdning som bidrag til de aktuelle politiske og faglige diskussioner, der startede med migrationskrisen i 2014-15. Pointen er, at Lowy efter befrielsen fra Auschwitz vagabonderede i Central- og Østeuropa

og blev optaget i en amerikansk flygtningelejr i Bayern, hvor han fik lejlighed til at indgå i lejrens "selvforvaltning". Flygtningene var dengang medaktører, og gennem det dengang tilbudte "empowerment" var der – i det mindste for Lowy – mulighed for at kvalificere sig videre og ende i en høj akademisk position i USA. Det er imponerende, hvad USA og Vesttyskland mestrede i disse år, hvor ikke blot jødiske men tillige etniske tyske flygtninge ankom til Vesttyskland i millioner. Således kan datidens generøsitet undre og inspirere, ligesom sammenhængen mellem Lowys personlige og faglige biografi kan udgøre et alternativ til et faglighedsideal baseret på ekspertise og distance.

Som allerede nævnt bidrog Lowy til de vesttyske uddannelsers amerikanisering, herunder med en tysk monografi om forholdet mellem de to traditionelle

uddannelser og professioner, socialrådgivning (*Fürsorge*, senere *Sozialarbeit*) og socialpædagogik (Lowy 1983). Da de angelsaksiske lande traditionelt ikke har kendt det socialpædagogiske paradigme, blev det efter 1945 bragt i forbindelse med nazismen og diskrediteret (Kornbeck 2014, s. 120-122). Også dertil har Lowy bidraget.

Bogen er ikke stærk i teori, men den tegner et autentisk og instruktivt billede af en af det sociale arbejdes pionerer i efterkrigstiden. Det personlige og det faglige kan reelt ikke adskilles. Bogen er ellers nydeligt præsenteret. Kun skal det beklages, at det ekstra (af et kartografisk institut ved et amerikansk universitet tilrettelagte) til bogen fremstillede europakort desværre viser grænserne fra 1990. Dette er dog en mindre fejl i en ellers udmærket bog.

REFERENCER

Gardella, L.G. (2011). *The Life and Thought of Louis Lowy: Social Work Through the Holocaust*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.
Kersting, H.J. (2002). Louis Lowy: Bridge-Builder across the Atlantic and important Teacher of German Social Workers. I: *Das gepfefferte Ferkel. Online-Journal für systemisches Denken und Handeln*, september.
www.ibs-networld.de/altseferkel/sept-kersting-lowy.shtml.

Kornbeck, J. (2014). *Alternatives to Convergence? Social work and social pedagogy in German, Danish and Belgian higher education (1989-2004)*. Bremen: Europäischer Hochschulverlag (EHV).
Lowy, L. (1983). *Sozialarbeit/Sozialpädagogik als Wissenschaft im angloamerikanischen und deutschsprachigen Raum. Stand und Entwicklung*. Freiburg im Breisgau: Lambertus.